

1. NAUM

Bibliografie: T.S. Negoită, *Proorocul Naum. Traducere și comentariu* [teză de doctorat]

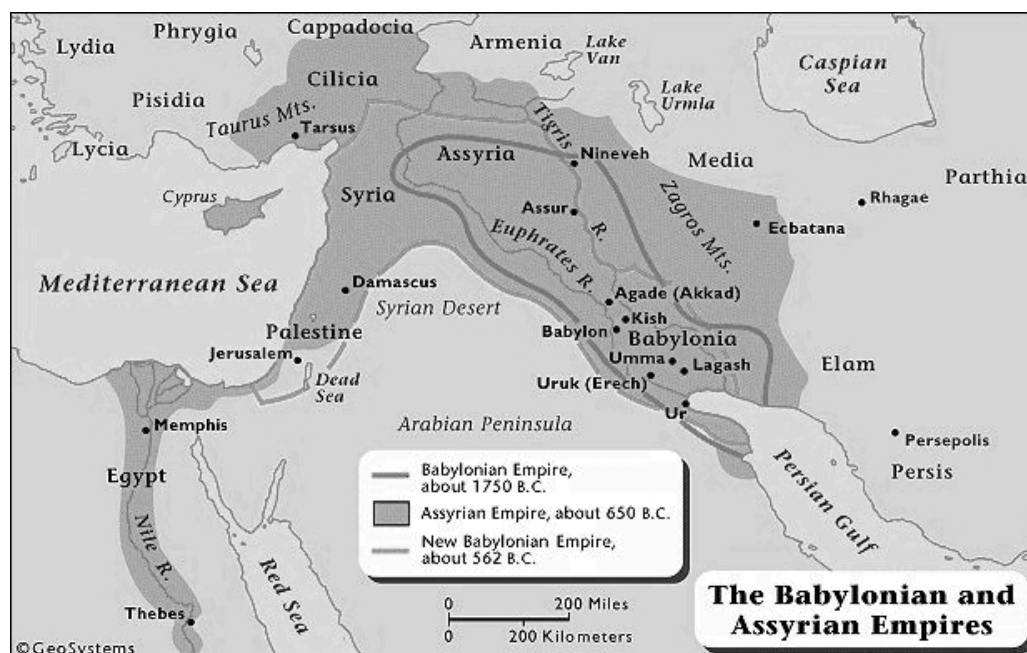
Naum (ebr. Naḥum) din Elcoș a fost se pare un profet cultic, așa cum o arată genurile literare folosite (cf. psalmul alfabetic).

Pentru că face referire la cucerirea cetății egiptene Teba (numită în text No-Amon) de către asirieni în 663, profeția sa este posterioară acestei date. De asemenea, pentru că a profețit căderea capitalei asiriene Ninive din 612, fără însă – se pare – să o fi trăit, profeția sa se încadrează așa dar la jumătatea sec. 7 îdHr., ca dată aproximativă propunându-se **650**.

1:2-10	imn despre puterea lui Iahve (psalm alfabetic – literele a-k)		
1:11 – 2:3	cuvinte disparate		
	1:12-13	vestire mântuitoare pentru Iuda: „stric jugul”	
	2:1	chemare eshatologică pentru sărbătoare	
2:4 – 3:19	căderea Ninivei		
	2:4-14	v. 4-11	cuvânt de amenințare
		v. 12- 14	cântec de dispreț
	3:1-7	v. 1-6	cuvânt de amenințare
		v. 7	cântec de dispreț
	3:8-19	v. 8-17	cuvânt de amenințare – Ninive asemănată cu Teba
		v. 18-19	cântec de dispreț

1.1. Ninive

Idea principală a cărții o constituie căderea anunțată a capitalei asiriene, Ninive (azi Quyunjdjiq în Irak, pe Tigru, aproape de Mosul). Aceasta a fost aleasă ca și capitală de către regele Sanherib în jurul anului 700.

Capitala Ninive a fost cucerită în 612 de către regele babilonian (caldeean) Nabopolassar aliat cu mezii regelui Kyaxares. Regele asirian Sinșarișkun se sinucide în incendiu. Iată cum descrie stela lui Nabonide, ultimul rege caldeean, cucerirea capitalei asiriene:

„... El (Marduk) i-a dat (lui Nabopolassar) un ajutor, un tovarăș i-a dăruit. Pe regele lui Umman Manda (al mezilor = Kyaxares), care nu avea seamăn, l-a supus ordinului său, l-a făcut să vină în sprijinul său. Deasupra și dedesubt, la dreapta și la stânga a devastat țara ca un puhoi de ape, a răzbunat Babilonul, a răsplătit [după cum merita]. Regele lui Umman Manda, cel neînfricat, le-a distrus templele, care erau ale zeilor din Assur, pe toate, iar orașele din regiunea țării Akkad, care fuseseră inamice ale regelui țării Akkad (lui Nabopolassar) nu i-au venit în ajutor. El a distrus sanctuarele, nu a mai lăsat niciunul, le-a devastat orașele, atât de mult precum puhoiul de ape. Comportamentul lui Marduk, care a însemnat jefuire, a pricinuit [însă] durere regelui Babilonului, el nu și-a întins mâna deloc împotriva sanctuarelor zeilor. A rămas sănătos (?). Nu a căzut bolnav la pat.”

Căderea Ninivei a fost fulgerătoare, iar urmele ei în memoria autohtonilor s-au șters în decursul timpului. Istoricul Xenofon, călătorind prin zona Quayundjiq-ului nu pomenește nimic în *Anabasis* despre cetatea Ninive. Lucian, poetul latin din secolul II dHr. imaginează într-un dialog al unui surugiu care cere să i se arate cele mai vestite orașe ale antichității, răspunsul primit:

„Ninive a dispărut fără urmă. Nici măcar nu-ți pot spune unde a dispărut.”

Cuvintele împotriva Ninivei (2:4 – 3:19) se aseamnă cu cele rostite de alți profeți împotriva propriului popor. De aceea, după părerea lui J. Jeremias, cuvintele de amenințare au fost rostite inițial împotriva Ierusalimului, ulterior fiind transpuse împotriva Ninivei.

Profețind împotriva capitalei asiriene Ninive, Naum arată că Iahve are puteri dincolo de granițele Israelului. Este o teză întâlnită des la profeți, începând chiar cu Amos.

2. AVACUM

Avacum (ebr. Habaquq) a profețit după Naum, fiind ca și acesta un profet cultic (cf. atașamentul față de templu – *Avac.* 2:20, psalmul final). Cunoaște căderea Asiriei, menționându-i nominal pe caldei (*Avac.* 1:6); în Iuda era încă rege (numit „uns” în *Avac.* 3:13). Profetul se pare că a activat până în 598, când are loc prima cucerire a Ierusalimului. Ca dată orientativă putem fixa **600**.

1:2 – 2:5	dialog între profet și Iahve	
	1:2-4	plângere a profetului pentru păcătoși și violență
	1:5-11	răspunsul lui Iahve: „Iată Eu stârnesc pe Caldei, neam amarnic și iute” (v. 6)
	1:12-17	nouă plângere a profetului
	2:1-5	răspunsul final al lui Iahve v. 1 profetul ca străjer (cf. <i>Ier.</i> 6:17; <i>Iez.</i> 3:17) v. 2-3 scrierea profeției (cf. <i>Is.</i> 8:16) v. 4-5 cuprinsul descoperirii: moarte pt păcătos, viață pt drept
2:6-20	5 vaiuri împotriva Babilonului	
3	rugăciunea profetului v. 3-15 teofanie	

2.1. Teme

2.1.1. Credința

Avac. 2:4: „Iată că va pieri acela al cărui suflet nu este pe calea cea dreaptă, iar dreptul din credință va fi viu!”

Acest citat va fi folosit în NT pentru a argumenta importanța credinței.

Rom. 1:16-17: „¹⁶Căci nu mă rușinez de Evanghelia lui Hristos, pentru că este putere a lui Dumnezeu spre mântuirea a tot celui care crede, iudeului întâi, și elinului. ¹⁷Căci dreptatea lui Dumnezeu se descoperă în ea din credință spre credință, precum este scris: "Iar dreptul din credință va fi viu".”

Gal. 3:2.5.7.11-12.14: „²Numai aceasta voiesc să aflu de la voi: Din faptele Legii primit-ați voi Duhul, sau din ascultarea credinței? ⁵Deci Cel care vă dă vouă Duhul și săvârșește minuni la voi, le face, oare, din faptele Legii, sau din ascultarea credinței? ⁷Să știți, deci, că cei ce sunt din credință, aceștia sunt fii ai lui Avraam. ¹¹Iar acum că, prin Lege, nu se îndreptează nimeni înaintea lui Dumnezeu este lucru lămurit, deoarece "dreptul din credință va fi viu". ¹²Legea însă nu este din credință, dar cel care va face acestea, va fi viu prin ele. ¹⁴Ca, prin Hristos Iisus, să vină la neamuri binecuvântarea lui Avraam, ca să primim, prin credință, făgăduința Duhului.”

2.1.2. Profeție mesianică

Avac. 3:3: „Dumnezeu vine din Teman, și Cel Sfânt din muntele Paran! Sela (oprire) - Slava Lui acoperă cerurile și tot pământul este plin de slava Lui!”

Sela^h este o notiță întâlnită în *Psalmi*, cu rol muzical, indicând o pauză.

Teman desemnează regiunea din sudul Canaanului, aproape de muntele Sinai, iar Paran pustiul la vest de Edom. Ideea se înscrie în concepția conform căreia Iahve își avea locașul pe un munte din sud, unde israeliții l-au întâlnit în peregrinarea prin pustie; apoi Iahve i-a însoțit spre Țara Făgăduinței.

LXX are în loc de Paran „din muntele umbrit de păduri”.

Efectul textului, la prima vedere puțin important, a fost însă major, înfiripându-se pe identificarea Temanului cu sudul (cf. Ieronim în *Vulgata* sau Targumul – „din sud”). Pe această linie generalizatoare au mers și interpretările patristice. Sf. Chiril al Alexandriei, urmat de Teofilact al Ohridei, au considerat că Teman e în sudul Țării Sfinte, cuprinzând însă și Betleemul.

Astfel, textul lui Avacum a devenit o profecție mesianică, ce arată nașterea lui Hristos din Betleem. În această formă apare în cântări bisericești.

3. SOFONIE

Profetul Sofonie (ebr. Ț^efania^h) este singurul profet prezentat cu o mică listă genealogică. S-a speculat asupra numelor înaintașilor, identificându-se Iezechia cu regele iudeu. Dacă această interpretare ar fi corectă, Sofonie ar fi de viță regală, un davidid.

A activat ca un contemporan mai bătrân al lui Ieremia în timpul regelui reformator Iosia (încoronat de copil), în Ierusalim, în jur de 630 îdHr.

1:1	titlu
1:2-18	cuvinte de amenințări împotriva lui Iuda și Ierusalimului
	v. 2-3 cadru universal (distrugerea tuturor)

	v. 7.14u	ziua lui Iahve
2:1-3	îndemn la umilință și dreptate – posibilă cruțare (v. 3)	
2:4-15	cuvinte de amenințare împotriva popoarelor străine: filistenii, Moab/Ammon, Kuș (Etiopia), Asiria	
	v. 11	speranță universală: Iahve adorat de fiecare popor (adaos ulterior)
	v. 15	cântare de jale pentru căderea Ninivei
3:1-8	cuvinte de amenințare împotriva Ierusalimului	
	v. 1-5	vai
	v. 6-8	cuvânt al lui Iahve: adună popoare împotriva
3:9-10	cuvânt de mântuire pentru popoare: Iahve adorat de alte popoare (cf. 2:11)	
3:11-20	promisiuni mântuitoare pentru Israel	
	v. 14-15	chemare eshatologică la bucurie
	v. 16-20	Iahve ca izbăvitor, adună diaspora (adaos din perioada post-exilică)

3.1. Teme

3.1.1. Adorarea universală a lui Iahve

Sof. 2:11: „Atunci Domnul va fi înfricoșător pentru ei, căci El va distruge pe toți dumnezeii pământului și înaintea Lui se vor închina locuitorii ținuturilor celor mai de departe, fiecare din locul său.”

Sof. 3:9-10: „⁹Atunci voi da popoarelor buze curate, ca toate să se roage Domnului și cu râvnă să-I slujească Lui. ¹⁰Din ținuturile de cealaltă parte a fluviilor Etiopiei, închinătorii Mei, risipiții Mei, Îmi vor aduce prinoase.”

Primul text vorbește distrugerea altor divinități. Ca și la *Iona*, frica de Iahve/Dumnezeu se referă la adorarea Sa, recunoașterea ca divinitate.

Este interesant că 3:10 vorbește de înapoierea exilaților israeliți, iar mai ales 2:11 de cultul iahvistic al popoarelor chiar în țările lor.

În sens tipologic, sigur că acest universalism coincide cu răspândirea creștinismului la multe popoare.

3.1.2. Rămășița poporului

Sof. 3:12-13: „¹²Și voi lăsa în mijlocul tău un neam smerit și sărac, care va nădăjdi întru numele Domnului. ¹³Cei care vor mai rămâne din neamul lui Israel nu vor săvârși nedreptate și nici nu vor grăi cuvânt de minciună și nu se va afla în gura lor limbă vicleană. Ci ei vor putea să mănânce și să se odihnească, fără să se teamă de cineva.”

Această profeție pleacă de la îndemnul din 2:3 „căutați dreptatea, căutați smerenia”. Este reluată ideea unei rămășițe sfinte, ca constituie adevăratul Israel. Se accentuează modestia acestei rămășițe, precum și atmosfera de pace (este o imagine oarecum opusă eshatologiei imperiale, în care Israelul va fi puternic și temut de popoare sub regele care reinstaurează dinastia davidică).

În sens duhovnicesc, aceste virtuți se aplică poporului lui Dumnezeu, creștinii.

4. AVDIE

Dacă Avacum activează chiar înainte de prima cucerire a Ierusalimului, profetul Avdie (ebr. ‘Obadia^h) intră pe scenă după 598/7.

S-a speculat că numele Avdie, ca și Maleahi, este de fapt simbolic, însemnând „robul lui Iahve”.

Tema cărții o constituie trădarea edomiților, care, deși frați ai israeliților prin descendența din Esau, au participat la coaliția babiloniană, profitând apoi de slăbirea statului iudeu.

1-14.15b	amenințări împotriva Edomului – motive: v. 3-4 semeția v. 10u violența edomiților împotriva fratelui Iacob/Israel 1-5 = <i>Ier.</i> 49:14-16.9
15a.16-18	judecată asupra popoarelor (cf. <i>Ioil</i> 4; <i>Is.</i> 34); popoarele beau cupa mâniei (cf. <i>Ier.</i> 25:15u)
19-21	3 adaosuri în proză (v. 19 și 20 la 17b, iar v. 21 la 17a)

4.1. Teme

4.1.1. Izbăvirea din Ierusalim

Avd. 17.21: „¹⁷Ci numai în muntele Sionului va fi mântuire și sfânt va fi, și casa lui Iacov va stăpâni pe cei care au stăpânit-o... ²¹Și biruitorii se vor sui în muntele Sionului ca să judece muntele lui Isav; iar împărăția a Domnului va fi!”

Textul din Avdie folosește tocmai imaginea diferită față de cel din *Sof.* 3:12-13. Este însă o imagine tot atât de justificată. Muntele Sionului se referă la refacerea Templului. Profeții Isaia și Miheia (*Is.* 2:2-4 || *Mih.* 4:1-3). De remarcat că „împărăția va fi a lui Iahve”, evitându-se menționarea unui rege pământesc. Prin aceasta fragmentul e apropiat altor texte care insistă pe regalitatea lui Iahve (*Ps.* 88:19; 94:3; 97:6; *Is.* 6:5; *Zah.* 14:16-17).

5. IOIL

Profetul Ioil (ebr. Yo’el), fiul lui Petuel nu poate fi datat cu certitudine. Se pare însă că presupune deja catastrofa din 587; în acest caz referirile sale la templu (1:14; 2:17) se referă la templul lui Zorobabel ridicat în 515, iar referirea la zidurile Ierusalimului (2:9) presupune ridicarea lor de către Neemia în 445.

Se propune de aceea datarea lui Ioil în jurul anului 400.

Prețuind în mod deosebit pe preoți și cultul (cf. *Ioil* 1:9.13-14.16; 2:14u), Ioil este înțeleș, alături de Naum și de Avacum, ca un profet cultic.

1-2	
1:2-20	plângere pentru plaga cu lăcuste și secetă
	v. 2-3 îndemn de transmitere peste generații
	v. 4 nevoia (lăcustele)

	v. 5-14	îndemn pentru o plângere a poporului
	v. 15	aproape e ziua lui Iahve (cf. <i>Sof.</i> 1:7; <i>Is.</i> 13:6)
	v. 16-18	plângerea poporului („noi”)
	v. 19-20	rugăciunea profetului ca mijlocitor
2		plângeri și rugăciuni
	v. 1-2	alarmă: ziua lui Iahve vine
	v. 3-11	descrierea vrăjmașilor
	v. 12-14	chemare la pocăință
	v. 15-17	nou îndemn pentru o plângere a poporului
	v. 18	ajutorul lui Iahve în nevoie
	v. 19-20	răspunsul lui Iahve: binecuvântare, izgonirea vrăjmașului din nord
	v. 21-24	chemare la bucurie și mulțumire
	v. 25-27	cuvinte mântuitoare; cunoașterea lui Iahve (2:27; 4:17)
3-4		
3		vărsarea Duhului
	v. 3-4	semne în cer și pe pământ – ziua lui Iahve
	v. 5	izbăvire în Ierusalim (cf. <i>Avd.</i> 17)
4		judicata popoarelor în Ierusalim (cf. <i>Is.</i> 17:12u; 29:5u; <i>Iez.</i> 38-39; <i>Zah.</i> 12; 14)
	v. 4-8	adaos în proză
	v. 17	cunoașterea lui Iahve
	v. 18-21	adaos

5.1. Teme

5.1.1. Învățătorul dreptății

Ioil 2:23: „Și voi locuitori ai Sionului, bucurați-vă și vă veseliți în Domnul Dumnezeul vostru, căci El v-a dat pe Învățătorul dreptății; și v-a mai trimis și ploaie, ploaie timpurie și târzie, ca odinioară.”

Este un text pe care comunitatea de la Qumran l-a aplicat figurii Învățătorului. În sens duhovnicesc, Învățătorul dreptății este Mântuitorul Hristos.

5.1.2. Pogorârea Duhului

Ioil 3:1-2: „¹Dar după aceea, vărsa-voi Duhul Meu peste tot trupul, și fiii și fiicele voastre vor profeti, bătrânii voștri visuri vor visa iar tinerii voștri vedenii vor vedea. ²Chiar și peste robi și peste roabe voi vărsa Duhul Meu.”

În LXX și în *Vulgata* textul apare la finalul cap. 2. Pogorârea Duhului Sfânt este avută în vedere și de alte texte (descrișă pe scurt de *Is.* 44:3, și pe larg de *Iez.* 36:25-28).

Expresia „tot trupul” arată că orice om se bucură de vărsarea Duhului, indiferent de sex (fii și fiice), vârstă (bătrâni și tineri) sau poziție socială (robi și roabe).

Acest text arată că pogorârea Duhului Sfânt înseamnă extinderea profetismului la orice om, adică asumarea de către toți a rolului de interpret al Legii, al vocii divine pe care îl avea profetul în VT. Duhul Sf se manifestă ca asupra profetilor prin: 1) profetii, 2) visuri, 3) vedenii, fiecare devenind practic profet.

În NT, în predica sa de la Cincizecime, Apostolul Petru vorbește de împlinirea profetiei lui Ioil (*Fp.* 2:16-21). În acest sens se exprimă și Teodoret: Ioil a anunțat glosolalia de la

Cincizecime, care a rămas până în zilele noastre. Practic glosolalia ca stare profetică însemna înfrângerea barierelor lingvistice și hermeneutice între propovăduitori și ascultători.

5.1.3. Izbăvirea în Ierusalim

Ioil 3:5: „Și oricine va chema numele Domnului se va izbăvi, căci în muntele Sionului și în Ierusalim va fi mântuirea, precum a zis Domnul; și între cei mântuiți, numai cei ce cheamă pe Domnul.”

Acest text, ca și cele din *Is. 2:2-4* || *Mih. 4:1-3*; *Avd. 17.21*.

5.1.4. Judecata popoarelor

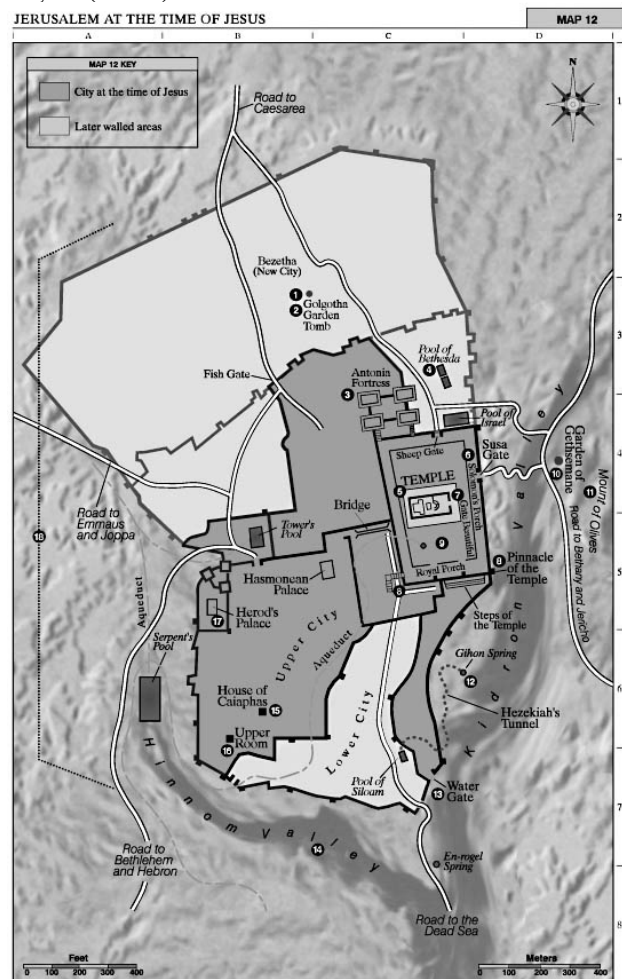
Ioil 4:12-14: „¹²Să se trezească toate neamurile și să vină în valea lui Iosafat, căci acolo voi așeza scaun de judecată pentru toate popoarele din jur. ¹³Aduceți seceri, căci holda este coaptă, veniți, coborâți-vă, căci teascul este plin, albiile dau peste margini; fărădelegile lor n-au seamăn. ¹⁴Mulțimi și iar mulțimi în Valea Judecății. Căci aproape este ziua Domnului în Valea judecății!”

Doar acest text vetero-testamentar menționează valea lui Iosafat. Se pare că profetul are în vedere valea de la vest de Tekoa lui Amos (cam 18 km S de Ierusalim) pentru că acolo regele Iosafat al Iudei a învins o coalțiție a moabiților, amoniților și edomiților. Mult mai probabil însă, Ioil se referă la o vale nedefinită, aleasă după nume, pentru că Iosafat înseamnă „Iahve judecă”. Ea este numită și „valea judecății” (v. 14).

Valea Kedron (Iosafat) din sudul Ierusalimului, cu mormintele lui Abesalom și Iosafat.

În sec. 4 dHr., valea Kedron (sau Kidron) din SE Ierusalimului este numită de pelerini Valea lui Iosafat, după cum arată și Eusebiu sau Ieronim. Începând cu acest secol, atât creștinii cât și evreii (iar mai târziu musulmanii) o privesc ca pe locul judecății de apoi. Acest lucru a fost amplificat și de faptul că încă din perioada regilor iudei, valea Kedron a servit drept loc pentru morminte.

6. IONA

Cartea profetului Iona este unică între profeți, fiind mai degrabă un roman sau o nuvelă, asemănătoare cărților *Rut*, *Est.* sau novelei lui Iosif (*Fac.* 37-50). Stilul relatării în proză amintește oarecum de relatările despre profeții preclasici (Ilie, Elisei).

După *4Reg.* 14:25, în timpul regelui Ieroboam 2 al Israelului (deci contemporan cu Amos și Osea) un profet cu același nume, Iona fiul lui Amitai, a profețit recuperarea teritoriilor pierdute de israeliți. Cu alte cuvinte, profetul respectiv a sprijinit politica extansivistă a lui Ieroboam 2.

Titlul din *Iona* 1:1 îl identifică pe personajul cărții cu acel profet. Însă, ca și în cazul cărții *Rut* este vorba despre un gen de literatură târzie care se preocupă de trecut. Cartea lui Iona ar data din sec. 4-3 îdHr.

1-2	pe mare	
	1:1-3	introducere: însărcinarea și fuga
	1:4-16	îmbarcarea, furtuna și aruncarea în mare a lui Iona
	2:1-11	3 zile în stomacul unui pește
	v. 3-10	psalm de mulțumire (adaos)
3-4	pe uscat (în Ninive)	
	3	v. 1-3 nouă însărcinare v. 4 vestirea în Ninive v. 5-9 pocăința oamenilor și a animalelor v. 10 mila divină
	4	mânia lui Iona pentru mila lui Dumnezeu

6.1. Teme

6.1.1. Universalitatea proniei divine și a recunoașterii sale

Iona se înscrie, la fel ca și *Sof.* și *Mal.* între cărțile care insistă pe universalitatea recunoașterii lui Iahve.

De exemplu marinarii corabiei pe care s-a îmbarcat Iona îi adresează lui Iahve rugăciuni (1:14):

Atunci au strigat către Domnul și au zis: "O, Doamne, de-am putea să nu pierim din pricina vieții acestui om și să nu ne împovărezi pe noi cu un sânger nevinovat! Că Tu, Doamne, precum ai voit ai făcut!"

se tem de Iahve, Îi aduc jertfă și Îi fac fângăduințe (1:16).

De asemenea surprinde că profetul a fost trimis special către un popor străin (în carte activitatea sa nu se referă la Israel sau Iuda). Reacția ninivitenilor, de la rege și dregători până la supuși, se înscrie în același spectru.

Iona 3:5-9: „⁵Atunci Ninivitenii au crezut în Dumnezeu, au ținut post și s-au îmbrăcat cu sac, de la cei mai mari și până la cei mai mici. ⁶Și a ajuns vestea până la regele Ninivei. Acesta s-a sculat de pe tronul său, și-a lepădat veșmântul lui cel scump, s-a acoperit cu sac și s-a culcat în cenușă. ⁷Apoi, din porunca regelui și a dregătorilor săi, s-au strigat și s-au zis acestea: Oamenii și animalele, vitele mari și mici să nu mănânce nimic, să nu pască și nici să bea apă; ⁸Iar oamenii să se îmbrace cu sac și către Dumnezeu să strige din toată puterea și fiecare să se întoarcă de pe calea lui cea rea și de la nedreptatea pe care o săvârșesc mâinile lui; ⁹Poate că Dumnezeu Se va întoarce și Se va milostivi și va ține în loc iuțimea mâniei Lui ca să nu pierim!"

6.1.2. *Profeție mesianică: semnul lui Iona*

Rugat fiind să ofere un semn (o minune) care să-i certifice autoritatea de învățător și fiu al lui David, Mântuitorul face referire la episodul înghițirii lui Iona de către pește.

Mat. 12:39-41: „³⁹Iar El, răspunzând, le-a zis: Neam viclean și desfrânat cere semn, dar semn nu i se va da, decât semnul lui Iona proorocul. ⁴⁰Că precum a fost Iona în pântecele chitului trei zile și trei nopți, așa va fi și Fiul Omului în inima pământului trei zile și trei nopți. ⁴¹... iată aici este mai mult decât Iona” (|| **Luc. 11:29-30.32**)

Prin aceasta, Hristos însuși interpretează faptul că Iona a stat 3 zile în stomacul peștelui ca fiind tip al șederii sale în mormânt timp de aproape 3 zile. Ieșirea lui Iona din pește pentru vestirea pedepsei adusă ninivitenilor înseamnă învierea lui Hristos pentru vestirea judecății divine asupra tuturor oamenilor care nu cred în Evanghelie și nu se pocăiesc.